

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/226 / 2019-06

**TÜRKİYE MERMER SEKTÖRÜNÜN VE REKABET GÜCÜNÜN
İNCELENMESİ**

Mesut Şengüler

Muhittin ADIGÜZEL*

** sengulermesut@gmail.com İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Uluslararası Ticaret Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

* madiguzel@ticaret.edu.tr İstanbul Ticaret Üniversitesi İşletme Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

Türkiye Mermer Sektörünün ve Rekabet Gücünün İncelenmesi

Özet

Bu çalışmada; doğal taş sektörünün içerisinde yer alan mermer sektörünün Türkiye ekonomisindeki üretimi ve dış ticaretinin incelenmesi ve bu bağlamda mermer ürünlerinin rekabet gücünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Rekabet gücü hesaplamaları tarafımızca Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Sonuçlar çerçevesinde mermer sektörü ürünlerinde Türkiye'nin genel olarak yüksek rekabet gücüne sahip olduğu belirlenirken istisna olarak granit ürünlerinde rekabet gücünün olmadığı değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Doğal taş, Mermer, Rekabet gücü.

Abstract

In this study; it is aimed to investigate production and foreign trade of marble sector in natural stone industry in Turkish economy and in this context, it is aimed to determine the competitiveness of marble products. Competitive power calculations were made by us with using Revealed Comparative Advantage (RCA) method. Base on results, it is determined that Turkey generally has high competitiveness on marble industry products but as an exception it is evaluated that has no competition power on granite.

Keywords: Natural stone, Marble, Competition power

Türkiye Mermer Sektörünün ve Rekabet Gücünün İncelenmesi

Giriş

Ülkelerin kalkınması ve güçlü bir ekonomiye sahip olmasında önemli etkenlerden biri, sahip olduğu doğal kaynakları değerlendirebilmesidir. Ekonomiye doğrudan katkısının yanında imalat sanayisine hammadde temin edilmesine de katkı sağlayan madencilik sektörü, dünyanın en gelişmiş sanayi kollarından birdir. Dünyada gelişmiş ülkelerin GSMH' da madenciliğin payı; ABD'de %4.5, Almanya'da %4, Kanada'da %7.6, Avustralya'da %8.7, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) %14, Çin'de %15, Türkiye'de hammadde olarak %1.5 ve türevleri ile birlikte %3.5 seviyelerindedir. Dünyadaki bu rakamlara bakıldığında madencilik sektörünün Türkiye'de yeterli düzeyde gelişmediği anlaşılmaktadır (Önal, 2015). Türkiye ekonomisinde, 115 bin kişi doğrudan ve 750 bin kişi dolaylı olarak bu sektörde istihdam edilmektedir (Aygün, 2019).

Günümüzde dünya ülkeleri madencilik açısından; üretici ülkeler ve tüketici ülkeler olarak iki ayrı kategoride değerlendirilebilir. Az gelişmiş ülkeler ve Türkiye'nin de içerisinde olduğu gelişmekte olan ülkeler üretici konumunda iken, gelişmiş ülkeler tüketici konumundadırlar. Dünyada gelişmiş ülke kategorisine giren ülkeler, hammadde ihtiyaçlarının %60 kadarını iç üretimleri ile karşılayabilmekte kalan %40'lık bölümü az gelişmiş ülkeler kategorisinde olan ülkelere ithal etmektedirler. Bu ithalat oranı AB ülkelerinde %70 iken, Japonya'da %85 seviyelerinde bulunmaktadır. Dünya nüfusunun ancak %30'unu oluşturan gelişmiş ülkeler, dünyada üretilen hammaddenin % 86'sını tüketmektedirler (Torun, 2008).

Ülkemiz, jeolojik ve tektonik yapısı gereği çok zengin ve çeşitli maden yataklarına ev sahipliği yapmaktadır. Dünyada ticareti gerçekleştirilen 90 maden türünden 77 tanesi Türkiye'de bulunmaktadır. Buna rağmen madencilik sektörünün GSYH'deki payı 2016 yılı itibariyle % 1,1'dir ve potansiyelin yeterince kullanılmadığı görülmektedir. Maden üretim değeriyle dünyada 28. sırada olan Türkiye, maden çeşitliği göz önüne alındığında 10. sırada bulunmaktadır. Dünya bor rezervinin %74'ü Türkiye' de bulunmaktadır. 2017 yılı itibariyle Türkiye'deki madencilik sektörünün ülkemizin toplam ihracatındaki payı %2,2 seviyelerindedir. Türkiye'deki

madencilik sektörü; elektrik ithalatında taş kömürü kullanımından ötürü 2015 yılından itibaren dış ticaret açığı vermeye başlamıştır (Özden, 2018).

Maden ailesi içindeki doğal taşlar ise, insanoğlu tarafından bilinen en eski inşaat malzemelerinden biridir. Doğal taşlar, oluşumlarına göre sedimanter, magmatik ve metamorfik kayaçlar olmak üzere üç temel gruba ayrılır. Sedimanter kayaçların başlıcaları; kumtaşı, kireçtaşı, traverten, dolomittir. Magmatik kayaçların başlıcaları ise; granit, andezit ve bazalttır. Mermer, kuvarsit ve kayrak taşı ise metamorfik kayaçların en çok kullanılan türleri arasındadır (TS 699, 1987).

Bu çalışmada; doğal taş sektörünün içerisinde yer alan mermer sektörünün Dünya ve Türkiye ekonomisindeki üretimi ve dış ticaretinin incelenmesi ve bu bağlamda mermer ürünlerinin rekabet gücünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma yöntemi olarak literatür araştırması ile ikincil kaynaklardan faydalanılmış, sektörün yoğun olduğu yerlerde incelemeler yapılmıştır. Rekabet gücü hesaplamaları tarafımızca Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır.

1. Doğal Taş ve Mermer Sektörü

Madencilikğin alt kollarından biri olan doğal taş sektörü genel olarak “mermer sektörü” olarak da adlandırılmaktadır. Mermer denince ticari ve jeolojik olarak kastedilen anlam zaman içerisinde farklılık kazanmıştır. Günümüzde sektörel anlamda “doğal taş” tabiri “mermer” tabirine tercih edilmektedir. Jeolojik olarak mermer; kimyasal kalker (kalsiyum karbonat) ağırlıklı çökel kayaçların uzun jeolojik dönemler içinde basınç ve ısıya maruz kalması sonucu değişim geçirmesi ile oluşan, kristalli içyapıya sahip metamorfik kayaçları ifade etmektedir. Tarihsel olarak doğal taş sektörü, bahsi geçen kolay işlenebilir kayaçların üretimi ve işlenmesi üzerine kurulmuş ve gelişmiştir. Ancak artan teknolojik gelişmeler, işlenebilen kayaç türünün çoğalmasına ve buna paralel olarak doğal taş sektörünün kapsamının önemli ölçüde genişletmesine sebebiyet vermiştir.

Diğer sektörler ile karşılaştırıldığında doğal taş sektörünün düşük girdi maliyetine, yüksek katma değere sahip bir yapısı olduğu görülmektedir. Bu yapısı itibariyle

ülkeye net döviz kazandıran sektörlerin arasındadır. Tekstil, elektrik – elektronik, demir çelik sektöründe 100 dolarlık ihracattan hammadde temini için yapılan harcamalar sonrasında ortalama 10 – 30 dolar arasında net döviz ülkeye kalırken doğal taş sektöründe ihracattan elde edilen dövizin tamamı ülkeye kalmaktadır. (Kocaman, 2006)

1.1. Bir Doğaltaş Türü Olarak Mermer

Mermer kelimesi çok geniş bir taş sınıfını içine alan bir tanıma sahiptir. Yüksek oranda kalsiyum karbonat (%95 CaCO₃) ihtiva eden kireç taşının yüksek hararet ve taziyik tahtında bir başkalaşma geçirerek kristalleşmiş şeklini ifade eden mermer kelimesi, bu gün için çok daha geniş bir taş sınıfını ifade etmektedir. Rengi ve deseni itibariyle güzel gösterişli olan, işlenmesi ve cilalanması kolay ve inşaatlarda kaplama ve dekorasyon malzemesi olarak kullanılabilen her çeşit taş mermer olarak kabul edilebilir. (Arıkan, 2019)

Mermer sektörü; mermerin bir doğal taş olmasından ötürü, taş ocağından ham madde olarak elde edilmesinden, kesilip şekil verilerek çeşitli formlara sokulup mağazalarda toptan veya perakende olarak satılmasına kadar geniş bir yelpazeye yayılmış faaliyetleri kapsayan bir üretim sektörü olarak değerlendirilmektedir. Ticari standartlara uygun boyutlarda bloklar elde edilen, kesilip cila ile parlatılabilen, mat, dolgulu, dolgusuz, yüzeyi işlenebilen ve malzeme bakımından kaplama taşı özelliklerine uygun olan; tortul, magmatik ve metamorfik tüm taş türleri mermer olarak bilinmektedir. Antik çağlardan bu yana ülkemizde mermer çıkartılıp kullanılmıştır. Araştırmalar neticesinde Marmara Adasının mermer kelimesi ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Marmara Adası ve Afyon - İncehisar; Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde bütün Akdeniz ülkelerine mermer ihraç eden önemli merkezler konumunda olmuşlardır (Çetin, 2003).

2. Türkiye’ de Mermer Sektörünün Genel Durumu

Geçmişten günümüze hedeflenen potansiyele ulaşamamış olan doğal taş sektörümüz; gerek 1985 yılında doğal taşın Maden Kanunu kapsamına alınması, gerek mermer ocak işletmeciliğinde bilimsel yöntemlerin daha yaygın olarak kullanılmasıyla yeni bir döneme girmiştir. Bunun yanı sıra ocak, fabrika ve atölyelerde blok ve işlenmiş

ürün elde edilmesine yönelik yeni teknolojilerin devreye girmesi, uluslararası iletişimin daha kolay olması ile de sektörün gelişimi hızlanmıştır. Doğal taş sektörü, bu tarihten sonra her geçen yıl bir önceki yıla göre daha fazla gelişmiştir. Bugün ülke olarak; maden ihracatımız içerisinde ilk sırayı doğal taş sektörü almaktadır (Kacı, 2017).

Türkiye, jeolojik bakımdan zengin kaynaklara sahip bir ülkedir. Marmara, Batı Anadolu, Güney Anadolu, Orta ve Kuzey Anadolu; Türkiye’de önemli mermer potansiyeline sahip olan bölgelerdir. Özellikle, Afyon, Balıkesir, Bursa, Denizli, Bilecik, İzmir, Uşak, Eskişehir, Elazığ, Burdur illerinde zengin yataklar bulunmaktadır. Türkiye, dünyanın en zengin mermer yataklarını içinde barındıran Alp kuşağı içerisinde yer almaktadır ve 5,1 milyar m³ - 13,9 milyar tona yaklaşan mermer rezervine sahiptir. Bu değer, dünyada yaklaşık 15 milyar m³ olarak hesaplanan dünya rezervlerinin % 40’ına tekâmül etmektedir (İhracat Genel Müdürlüğü, Maden Metal ve Orman Ürünleri Dairesi, 2018). Türkiye bu rezerv zenginliği ile dünya doğal taş piyasasının en önemli ülkeleri arasına girmiştir. Rezerv zenginliğine ek olarak, ülkenin sektörel anlamda tecrübesi, ham madde zenginliği, jeopolitik avantajlardan kaynaklı nakliye kolaylığı, dinamik sektör yapısı ve gelişmiş teknolojik altyapısı ile de dünya doğal taş piyasasındaki diğer ülkelerden ayrılmaktadır. Ülkemiz zengin mermer yataklarına sahip bir ülkedir. Türkiye’de yaklaşık 650 adet renk ve dokuda mermer çeşidi bulunmaktadır (Sürer & Şenol, 1999). Türkiye’de yıllık doğal taş üretimi 11,5 milyon ton civarında olup işleme tesislerinin toplam plaka üretim kapasitesi 6,5 milyon m² civarındadır (İhracat Genel Müdürlüğü, 2018).

Tablo 1. Türkiye Mermer Kaynakları

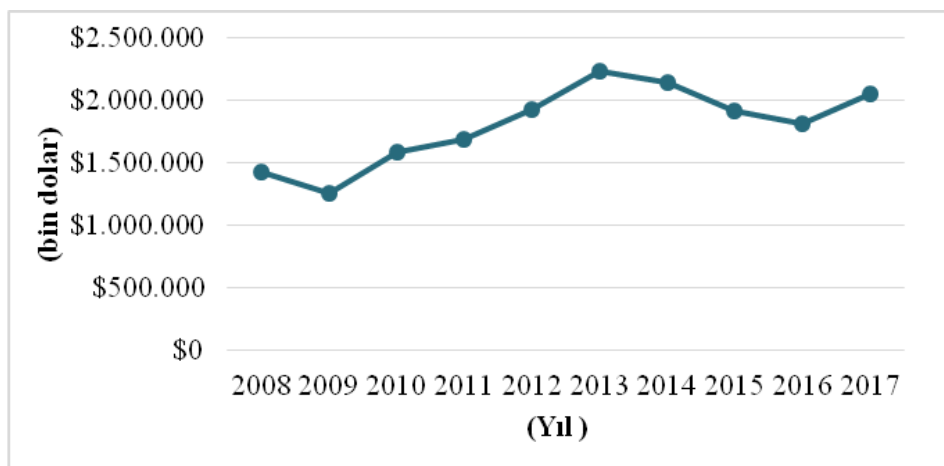
Kaynaklar	m ³	Ton
Bilinen Kaynaklar	589.000.000	1.590.000.000
Muhtemel Kaynaklar	1.545.000.000	4.171.000.000
Mümkün Kaynaklar	3.027.000.000	8.172.000.000
Toplam Potansiyel	5.161.000.000	13.934.000.000

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı)

Türkiye'nin Doğal Taş Potansiyeli Dünyanın en zengin mermer yataklarının bulunduğu Alp Kuşağında yer alan ülkemizde doğal taş kaynakları ile alakalı ilk araştırmalar, 1966 yılında MTA Genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. MTA tarafından gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda Tablo 1'de verilen verilerden de anlaşılacağı üzere, ülkenin muhtemel doğal taş kaynaklarının 5,1 milyar m³ (13,9 milyar ton) seviyelerinde olduğu tespit edilmiştir.

2.1. Türkiye Mermer Sektörü Dış Ticareti

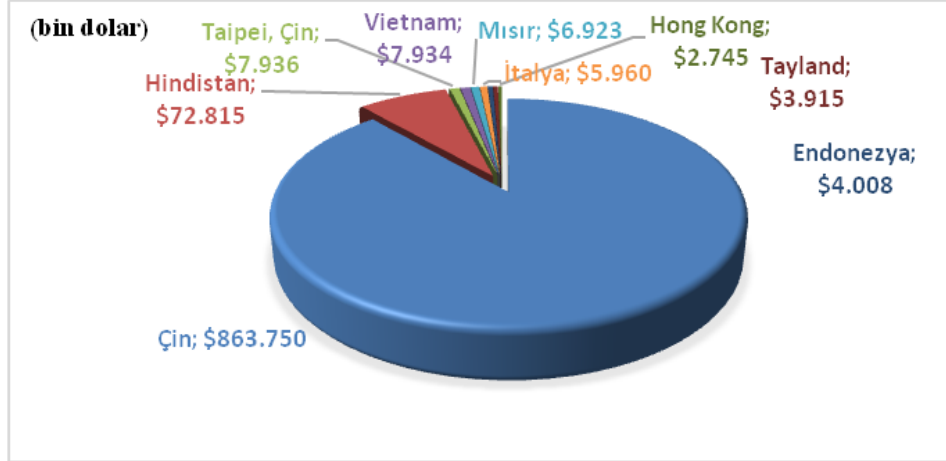
Mermer; blok halinde, belirli boyutlara ayrılarak, cilalı veya cilasız ihraç edilmektedir. Doğal taş ihracatı istatistikleri incelendiğinde; katma değer en yüksek olduğu ürün, işlenmiş mermer ve işlenmiş traverten olarak görünmektedir. Sektörün ihracat potansiyeli, artan yatırımlara eş olarak hızla gelişmektedir. İhracatımızın en önemli kısmını oluşturan işlenmiş mermer ve traverten ihracatında ilk sırada yer alan ülke ABD'dir. ABD'ni, Suudi Arabistan ve Irak takip etmektedir. Blok mermer ihracatında, en önemli alıcı ise Çin Halk Cumhuriyeti'dir. Çin'i sırasıyla Hindistan ve Tayvan takip etmektedir (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2019). Gerek, doğal taş kaynağının bolluğu gerek jeopolitik konum ve gerekse teknolojik ve ekonomik gelişmişlik seviyesi olarak Türkiye, dünya mermer ticaretinde rakibi ülkelere göre birçok avantajlara sahiptir. Bu avantajlar, Türkiye'yi mermer ihracatında dünyanın önde gelen ülkeleri arasına sokmuştur.

Şekil 1. Türkiye'nin Mermer İhracat Hacmi

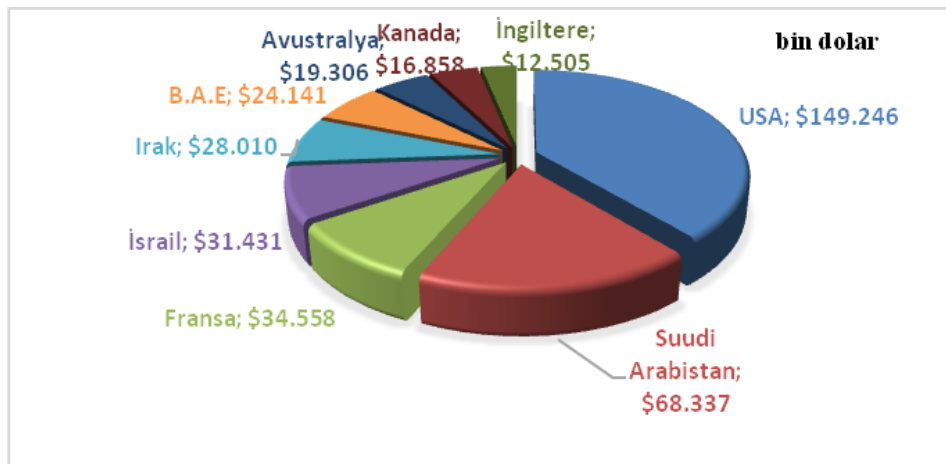
Kaynak: Trademap

Türkiye'nin toplam mermer ihracat hacmini gösteren Şekil 1' e göre, 2008 yılında 1.5 milyar dolar seviyelerinde bulunan Türkiye toplam mermer ihracat hacmi, 2013 yılında 2.3 milyar dolar seviyelerini görmüş, daha sonrasında 2016 yılına kadar bir düşüş yaşamış ve bu yılda 1.8 milyar dolar seviyesine gerilemiştir.

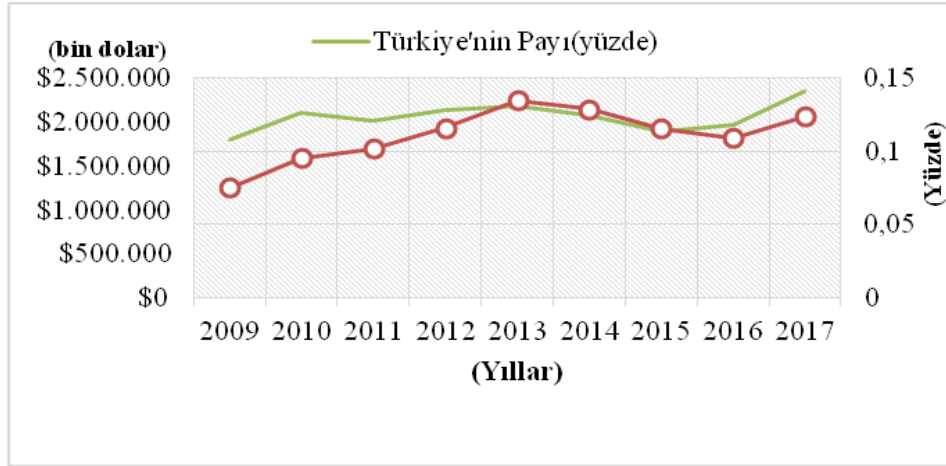
Şekil 2. Türkiye'nin En Fazla Blok Mermer İhraç Ettiği Ülkeler
Kaynak: Trademap

Şekil 2'ye görüldüğü gibi Türkiye blok mermer ihracatının % 90'a varan kısmı Çin'e yapılmaktadır. Türkiye bu noktada Çin için önemli bir mermer tedarikçisi olarak gözükmektedir. Dünyada en fazla blok mermer ticareti yapan ülkeleri olarak Türkiye ve Çin; dünya mermer pazarını önemli ölçüde etkileyecek bir büyüklük ve ölçeğe sahiptir. Dünya blok mermer ihracatında önde gelen diğer iki ülke ise İtalya ve İspanya'dır.

Şekil 3. Türkiye'nin En Fazla İşlenmiş Mermer İhraç Ettiği Ülkeler
Kaynak: Trademap

Şekil 3'te Türkiye'nin işlenmiş mermer ihracatında başta gelen ülkeler yer almaktadır. ABD, Suudi Arabistan ve Fransa; Türkiye'nin en önemli ihracat pazarı olarak öne çıkmışlardır. ABD, dünyada en fazla işlenmiş mermer talebi üreten ülkesi olarak, Türkiye gibi üretici ülkeler için en büyük pazar konumundadır. Suudi Arabistan ise Türkiye'ye olan yakınlığı ve coğrafi konumundan ötürü, Türkiye'nin bu konuda doğal ortağı haline gelmiş bir ülke konumundadır.

Şekil 4. Türkiye Mermer İhracatı ve Dünya Mermer İhracatı İçindeki Payı
Kaynak: Trademap

Şekil 4'teki Türkiye'nin mermer ihracatının dünya toplam mermer ihracatı üzerindeki payı incelendiğinde, 2009 – 2017 yılları arası dönemde; Türkiye'nin mermer ihracatının dünya mermer ihracatı üzerindeki oranı %10'un üzerindedir. 2013 yılında %12 bandının üzerine çıkan Türkiye'nin mermer ihracat payı, 2017 yılı itibari ile %14 bandına ulaşmıştır. Türkiye; elinde bulundurduğu mermer rezervlerini kullanarak, dünya mermer ihracatı içerisindeki payını arttırabilecek potansiyele sahip bir ülke konumundadır.

3. Türkiye Mermer Sektörünün Rekabet Gücünün Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) Yöntemi ile Ölçülmesi

Çalışmamızda; ilk olarak Balassa (1965) tarafından literatüre kazandırılmış Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler-AKÜ (Reveald Comparative Advantage-RCA) yönteminin, Vollrath (1987 ve 1991) tarafından ortaya atılan görelî ithalat avantajı üzerine katkıları ile son halini alan AKÜ endeksine göre, Türkiye'nin 2008 – 2017 yılları arasındaki dönemde mermer sektörü ürünleri için GTİP altı haneli düzeyde rekabet gücü incelenmiştir.

Vollrath'ın AKÜ hesaplama yöntemi aşağıdaki gibidir. i ülkesinin j malında

$$AKÜ = [\ln (X_{ij} / X_{it}) - \ln [(M_{ij} / M_{it})]$$

$$AKÜ = \ln ((X_{ij} / X_{it}) / (M_{ij} / M_{it}))$$

X_{ij} = j malının toplam ihracatı

X_{it} = Ülke toplam ihracatı

M_{ij} = Ülkenin j malının toplam ithalatı

M_{it} = Ülkenin toplam ithalatı

Çalışmamızda Türkiye'nin sanayi sektörünün dünyaya ihracatı ile, Türkiye'nin sanayi sektörünün dünyadan ithalatı dikkate alınacağından, formüldeki ülke indisi olan (i), her bir sektör (j) için sabittir ve ihmal edilebilir. Bu durumda formülün yeni hali,

$$AKÜ = \ln [(X_j / X_t) / (M_j / M_t)] \text{ olacaktır.}$$

AKÜ değerinin daha da hassas ölçümü ve bir endeks olarak ifade edebilmek için eşitliğin sağ tarafı 100 ile çarpılırsa, formülümüz, $AKÜ = (\ln [(X_j / X_t) / (M_j / M_t)]) * 100$ halini alacaktır. $AKÜ > 50$ ise bu fasılda rekabet gücü olduğu veya yüksek olduğu, $AKÜ$ değeri; $-50 < AKÜ < 50$ arasında ise rekabet gücünün sınırdaki olduğu, $AKÜ < -50$ durumunda ise rekabet gücünün olmadığı veya düşük olduğu kabul edilmektedir (Adıgüzel,2011). Dünya Ticaret Örgütü'nün Trademap sitesi ve Türkiye İstatistik Kurumu verileri kullanılarak yukarıda verilen matematiksel formüller çerçevesinde yapılan hesaplamalardan elde edilen $AKÜ$ değerleri Tablo 2'de yer almaktadır.

**Tablo 2. Türkiye Mermer Sektörü Ürünleri 2008 – 2012
Yılları Arası AKÜ Değerleri**

GTİP	2008	2009	2010	2011	2012
251400	294	280	124	73	93
251511	698	793	651	652	616
251512	515	635	748	796	865
251520	914	997	1021	693	963
251611	-426	-396	-19	294	121
251612	119	123	108	179	98
251620	203	32	-406	438	433
251690	735	204	560	542	509
251741	527	491	659	625	657
680100	122	48	118	229	104
680210	121	48	196	229	234
680221	472	528	478	451	449
680223	-48	2	-12	43	86
680229	381	364	300	318	339
680291	406	441	426	419	395
680292	200	380	350	447	244
680293	-122	-203	-193	-265	-283
680299	275	305	292	318	179
680300	-70	1	92	74	-26

(Tablo 2. Devamı)

GTİP	2013	2014	2015	2016	2017
251400	139	253	189	152	146
251511	582	518	512	490	486
251512	742	681	692	720	682
251520	522	493	440	720	650
251611	-60	-41	-113	-116	-259
251612	26	88	162	191	240
251620	653	112	82	-76	234
251690	519	497	421	347	398
251741	716	566	625	591	558
680100	11	128	245	163	90
680210	255	281	237	208	113
680221	419	408	424	447	457
680223	1	-30	-78	-130	-112
680229	302	377	279	362	248
680291	349	375	379	359	371
680292	431	403	555	421	375
680293	-248	-300	-296	-348	-314
680299	246	198	155	176	184
680300	91	50	-33	-27	68

Kaynak: Trademap

Mermer ürünleri bağlamında hesaplanan AKÜ değerlerine göre;

GTİP 251400 ‘Kayagan Taşı Kabaca Yontulmuş. Dörtgen Blok Halinde’ kategorisinde, Türkiye’nin rekabet gücü olduğu görülmekle birlikte 2011 ve 2012 yıllarında AKÜ +100’un altına inmiştir.

GTİP 251511 ‘Mermer - Traverten Ham / Kabaca Yontulmuş’ kategorisinde Türkiye’nin yüksek rekabet gücü vardır. Verilen dönemde, AKÜ değeri +450’nin altına hiç inmemiştir.

GTİP 251512 ‘Mermer – Traverten Dörtgen Blok’ kategorisinde Türkiye’nin rekabet gücünün yüksek olduğu kategorilerdendir. Son yıllarda bu kategoride AKÜ değeri oldukça yüksek olarak +700 civarlarında seyretmiştir.

GTİP 251520 ‘Yontulmaya ve İnşaata Elverişli Diğer Taşlar’ kategorisinde Türkiye’nin rekabet gücü oldukça yüksektir. AKÜ değeri verilen dönemde +400’ün altına inmemiştir.

GTİP 251611 ‘Granit – Ham veya Kabaca Yontulmuş. Dörtgen Blok / Kalın Dilim’ kategorisinde, Türkiye’nin rekabet gücü inişli çıkışlı bir grafik sergilemektedir.

GTİP 251612 ‘Granit Dörtgen Blok’ kategorisinde Türkiye’nin rekabet gücü genel olarak varsa da sınır seviyelere indiği de olmuştur.

GTİP 251620 ‘Gre – Ham / Kabaca Yontulmuş ya da Testere ile Kesilmiş Olsun Olmasın’ kategorisinde; Türkiye rekabet gücü açısından inişli çıkışlı bir seyir takip etmektedir.

GTİP 251690 ‘Yontulmaya veya İnşaata Elverişli Diğer Taşlar’ kategorisinde Türkiye yüksek rekabet üstünlüğüne sahiptir. Dönem boyunca en düşük AKÜ değeri +204 olarak gerçekleşmiştir.

GTİP 251741 ‘Mermerin Granül, Parçacık ve Tozları’ kategorisinde de Türkiye rekabet gücüne sahiptir. 2008 – 2017 yılları arasında verilen dönemde 2009 yılı dışında Türkiye’nin bu kategorideki AKÜ değeri +500’ün üzerindedir.

GTİP 680100 Tabii Taşlardan Kaldırım Taşları ve Kaldırım Kenar Taşları ile Döşeme Taşları kategorisinde rekabet gücü açısından Türkiye inişli çıkışlı bir grafiğe sahiptir.

Türkiye, GTİP 680210 ‘Kalkerli Taşlardan Karolar Küpler ve Benzeri Eşyalar’ kategorisinde 2009’ da rekabet sınırına ulaşmış olsa da genel olarak rekabet gücüne sahip bir konumdadır.

Türkiye GTİP 680221 ‘Yontulmuş veya Kesilmiş Mermer’ kategorisinde çok ciddi bir rekabet gücüne sahiptir. Verilen dönemde Türkiye’nin bu kategorideki AKÜ değeri +400’ün üzerindedir.

GTİP 680223 ‘Yontulmaya Elverişli Granit’ kategorisinde Türkiye’nin rekabet gücü genel olarak sınır değerlerde olmakla birlikte, inişli çıkışlı bir grafik çizmiştir.

Türkiye, GTİP 680229 ‘Yontulmaya Elverişli Diğer Kalkerli Taşlar’ kategorisinde 2008 – 2017 yılları arasındaki dönemde ortalama +300 AKÜ değeri ile rekabet gücüne sahiptir.

Türkiye, GTİP 680291 ‘İşlenmiş Mermer’ kategorisinde rekabet gücüne sahip olduğu gözükmemektedir. Verilen dönemde, bu kategori için Türkiye’nin AKÜ değeri ortalama +350 seviyelerindedir.

GTİP 680292 ‘Cilalanmış Tezyin Edilmiş İşlenmiş Fakat Yontulmamış Diğer Kalkerli Taşlar’ kategorisinin için verilen dönemde AKÜ değerlerinin +200’ün altına inmediği görülmektedir. Türkiye’nin rekabet gücü vardır.

GTİP 680293 ‘Cilalanmış İşlenmiş Fakat Yontulmamış Granit – Net Ağırlığı =>10 Kg.’ kategorisinde 2008 – 2017 yılları arasındaki dönemde rekabet gücüne sahip değildir.

Türkiye, GTİP 680299 ‘Cilalanmış İşlenmiş Fakat Yontulmamış Diğer Taşlar – Net Ağırlığı =>10 Kg.’ kategorisi için verilen dönemde inişli çıkışlı bir grafik çizmiş olsa da, rekabet gücüne sahiptir.

GTİP 680300 ‘İşlenmiş Kayagan Taşından Eşya – Çatı veya Duvar İçin Olanlar’ kategorisinde Türkiye’nin AKÜ değerlerinin değişken bir grafik çizdiği ve rekabet gücünün sınırda olduğu görülmektedir.

Sonuç

Mermer ve Traverten Dünya dış ticaret verileri değerlendirildiğinde Türkiye’nin Dünyanın en önemli ihracatçı ülkelerinden birisi olduğu görülmektedir. Dünyada; İtalya, Çin ve Türkiye arasında doğal taş üretimi ve ihracatında ciddi bir rekabet söz konusudur. Dünya doğal taş ticaretine yön verecek ölçüde belirleyici olan bu üç ülkeyi İspanya, Portekiz, Hindistan, Yunanistan takip etmektedir.

Çin ve İtalya ham mermer ve traverten ithalatında dünyada önde gelen ülkeleri arasındadır. Bu iki ülke aynı zamanda işlenmiş mermer ihracatında da dünyanın önde gelen iki ülkesidir. Ucuza ithal ettikleri ham haldeki blok mermeri işleyip katma değer katarak ihracatını gerçekleştirmektedirler. İtalya, sahip olduğu zengin mermer rezervleri ve blok mermer ticaretinde dünyanın önde gelen ülkeleri arasında olmasıyla Türkiye’ye benzerlik göstermektedir. Elinde bulunan mermer rezervlerini; katma değerli forma sokmakta Türkiye’den daha başarılı bir ülke konumunda olan İtalya, işlenmiş mermer ihracatında Türkiye’nin önündedir. Çin ise her sektörde olduğu gibi mermer sektöründe de dünyada önde gelen ülkelerin içindedir. Türkiye ve İtalya’nın aksine; mermer ve traverten kaynakları bakımından zengin bir ülke olmayan Çin’in dünyanın en önde gelen işlenmiş mermer ihracatçısı ülkesi konumunda olması dikkat çekicidir. Çin; doğal taş kaynakları açısından zengin olan Türkiye, İtalya, İspanya ve Hindistan gibi ülkelerden önemli miktarda blok mermeri ham madde olarak temin etmektedir. Çin’in, bu hammaddeyi ucuz iş gücü ile birlikte katma değerli hale getirip dünyaya ihraç etmektedir. Bu alanda son derece rekabetçi bir pozisyonudur.

Türk mermercilik sektörü ürünleri bağlamında yaptığımız rekabet gücü hesaplamalarına göre Türkiye mermer sektörü; GTİP; 251400, 251511, 251512, 251520, 251612, 251620, 251690, 251741, 680100, 680210, 680221, 680223, 680229, 680291, 680292, 680293, 680299, kategorilerinde yüksek rekabet gücüne

sahiptir. GTİP; 680300 kategorilerinde rekabet gücü sınırdadır. GTİP; 251611, 680223, 680293 kategorilerinde rekabet gücü yoktur.

Bu sonuçlar çerçevesinde Mermer sektörü ürünlerinde Türkiye'nin genel olarak yüksek rekabet gücüne sahip olduğu değerlendirilmiştir. Granit – Ham veya Kabaca Yontulmuş, Cilalanmış İşlenmiş Fakat Yontulmamış Granit, Yontulmaya Elverişli Granit ürünleri bağlamında genelde Granit ürünlerinde rekabet gücünün olmadığı belirlenmiştir.

Türk madencilik sektörünün 2023 yılı için 15 milyar USD ihracat hedefi bulunmaktadır. Bu hedefi hayata geçirebilmek Türk mermercilik sektörünün dünya piyasaları ile rekabet edebilmesi için özellikle ulaşım ve enerji gibi üretimi doğrudan etkileyen temel etkenlerin, devlet destek ve teşvikleri ile avantajlı hale getirilmesi gerekmektedir. Kamu tarafından sektörde yatırımın artmasının teşvik edilmesi, müteşebbislerin sektöre özendirilmesi, finansmana ulaşımın kolaylaşması sektörün ekonomik büyüklüğünün artmasına yardımcı olacaktır. Sektörde gerçekleştirilen Araştırma ve Geliştirme çalışmaları artırılması sektörün rekabet gücünü yükseltecektir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Muhittin (2011). Uluslararası Rekabet Gücü, Nobel Yayınevi, Ankara
- Arıkan, M. (2019, Mayıs 16). TÜRKİYE'DE MERMERCİLİK . www.maden.org.tr:
<http://www.maden.org.tr/resimler/ekler/100.pdf> adresinden alındı
- Aygün, H. (2019, Mart 25). Maden zengini Türkiye'de sektör ne istiyor? Ankara, Çankaya, Türkiye: <http://www.sanayigazetesi.com.tr>.
- Çetin, T. (2003). Türkiye Mermer Potansiyeli, Üretimi ve İhracatı GÜ. Gazi Eğitim Fakültesi, 23(3), 243 - 256.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2019, Mart 11). Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. [https://www.enerji.gov.tr:](https://www.enerji.gov.tr) <https://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Dogal-Taslar> adresinden alındı
- International Trade Center (ITC) Trade-Map (www.trademap.org)
- İhracat Genel Müdürlüğü, Maden Metal ve Orman Ürünleri Dairesi. (2018). Doğal Taşlar Sektör Raporu. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı.
- Kacı, S. (2017). Bilecik Mermer Sektörü Raporu. Bilecik: Bebka.
- Kocaman, F. (2006). Doğaltaş Sektörü ve Pazarlama Stratejileri . Kütahya : Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü .
- Önal, G. (2015). MADENLERİN EKONOMİ VE KALKINMADAKİ ÖNEMİ - TÜRKİYE'DE BUGÜNKÜ DURUM. Enerji ve Maden Dergisi.
- Özden, A. (2018). MADENCİLİK SEKTÖRÜ. İstanbul: A&T BANK.
- Sürer, İ., & Şenol, N. (1999). Gümrük Birliği Sürecinde Mermer Sanayii İşletmelerinin İhracata Yönlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 121 - 146 .
- Torun, M. (2008, 10 08). Madenlerimiz ve Ülkemiz İçin Önemi. <http://www.maden.org.tr:>
http://www.maden.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=3227&tipi=23&sube=0 adresinden alındı
- TS 699. (1987). TS 699 Tabii Yapı Taşları Muayene ve Deney Metotlar. Ankara: TSE.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (tarih yok). Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, Madencilik Özel İhtisas Komisyonu . Ankara: Strateji ve Bütçe Başkanlığı